

МІЖНАРОДНЕ ЕКОЛОГІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ПРИКОРДОННОГО РЕГІОНУ (НА МАТЕРІАЛАХ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Андрій Бояр

(Волинський державний університет ім. Лесі Українки)

Важливим фактором, який прямо впливає на ефективність природоохоронної діяльності прикордонного регіону є *рівень розвитку міжнародного співробітництва* у цій сфері, тобто рівень реалізації потенціалу власне прикордонного положення з метою розв'язання природоохоронних проблем. Вивчення досвіду прикордонної і транскордонної екологічної співпраці постає актуальним питанням з огляду на активне залучення України до європейських інтеграційних процесів, ефективний розвиток та потребу пошуку і впровадження нових напрямків такого виду міжнародного співробітництва у ряді прикордонних регіонів нашої держави. До них належить і Волинська область, яка вже має певні досягнення у цьому відношенні.

Волинська область розташована в зоні контактної взаємодії і стику територій трьох європейських держав: України, Польщі та Білорусі. Така вигідність економіко-географічного положення дозволяє об'єднати зусилля прикордонних територій у напрямку реалізації природоохоронної діяльності різних напрямків. Підґрунтям вирішення цього питання стало створення транскордонного об'єднання Єврорегіон "Буг", одним із основних завдань якого є екологізація усіх сфер господарського виробництва. Членами Єврорегіону "Буг" є Волинська область України, Брестська область Республіки Білорусь та Люблінське воєводство Республіки Польща. Між відповідними органами виконавчої влади названих адміністративно-територіальних одиниць в рамках Єврорегіону підписані протоколи про співпрацю у питаннях охорони і раціонального використання територій. Співпраця ведеться у таких основних напрямках:

- 1) здійснення обміну інформацією про стан довкілля у прикордонних регіонах;
- 2) створення єдиної системи спостереження (моніторингу) за станом навколишнього природного середовища;
- 3) розробка екологічних програм, у яких сторони мають спільну зацікавленість;
- 4) створення природно-заповідних територій, які потребують особливої охорони в прикордонних районах.

Конкретними досягненнями такої співпраці стали розробка і затвердження Радою Єврорегіону «Буг» у 1996 році проекту по збереженню навколишнього природного середовища в долині р. Західний Буг під назвою «*Чистий Буг*» [4].

У 1998-1999 рр. у Волинській області проводилась робота по реалізації проекту “Транскордонний моніторинг та оцінка якості води річок Латориця, Уж (Закарпатська обл.) та Західний Буг”. Даний проект є частиною комплексу моніторингових робіт, які проводяться у Європі екологічним департаментом Європейського Союзу. Він фінансувався в рамках програми ЄС ТАСІС під координацією Міністерства екологічної безпеки України. Українські і німецькі (як представники Євросоюзу) експерти провели інвентаризацію точкових джерел забруднень вищеназваних річок. За допомогою Управління екології та природних ресурсів у Волинській області було зібрано докладну інформацію про стан і екологічні проблеми долини річки Західний Буг у межах Волинської області.

Європейським фондом “Європейська природна спадщина” з середини 90-х років здійснюється фінансування робіт по ренатуралізації та розширенню території Шацького національного природного парку.

Слід згадати про досягнуту домовленість між Україною та Польщею про створення *Поліського біосферного резервату*, адже на території Польщі знаходиться відносно невелика за площею частина Полісся (зокрема система Ленчисько-Влодавських озер, які є природним продовженням системи Шацьких озер). До складу резервату увійде територія Шацького НПП в Україні, Поліського парку народоного та Собіборського ландшафтного парку в Польщі разом з прилеглими територіями з боку Польщі. Це буде великий природний комплекс, що репрезентуватиме природу Західного Полісся [4].

З метою збереження біологічного різноманіття, шляхів міграції птахів, гідрологічного режиму р.Прип’ять у 1995р. розроблено проект створення *міждержавного регіонального ландшафтного парку «Прип’ять-Стохід»* між Республікою Білорусь (прикордонні території Брестської області) та Україною (Любешівський район Волинської області і Зарічненський район Рівненської області). Загальна площа ландшафтного парку 44958 га. Ця територія представляє один з найунікальніших природних комплексів в усій Східній Європі. Це типовий болотяний та лісовий регіон. Особливо привабливими є озера з піщаними берегами, річки Прип’ять та Стохід, які нагадують дельту Дунаю. На цій території зростає більше ніж 550 видів вищих рослин та зустрічається 219 видів хребетних тварин. Чудесні краєвиди відкриваються поблизу озер: Люб’язь (519 га), Нобель (499 га), Скорінь (179 га), Омит (57 га) та Ніговище (24 га) [5].

Екологічне транскордонне та прикордонне співробітництво Волинської області є недостатнім але має значний потенціал та перспективи розвитку. Тому, доцільно акцентувати увагу на основних напрямках подальшої співпраці регіонів-членів Єврорегіону “Буг” у природоохоронній сфері та підвищення якісного її рівня. До них належать:

- збереження ландшафтного та біологічного різноманіття згідно конвенцій “Декларації Ріо – 1992”;

- розвиток заповідної справи, створення та розширення спільних міжнародних особливо охоронних територій;
- розробка спільних програм, спрямованих на зменшення транскордонного перенесення забруднень [6];
- моніторинг середовища та транскордонної міграції забруднюючих речовин повітряними, водними та товарообіговими шляхами згідно з міжнародними угодами та діючими програмами [2];
- вирішення проблем з об'єктами та процесами спільної реальної чи потенційної загрози;
- розробка та практичне впровадження у прикордонних регіонах юридично захищених планів оперативної діяльності служб з надзвичайних ситуацій, рятувальних систем;
- організація спільних наукових досліджень та проектів з екологічних питань ;
- розробка і реалізація адекватних заходів для оптимізації регіонального природокористування, охорони та раціонального використання надр у суміжних і функціонально пов'язаних природно-антропогенних геоекосистемах [2];
- вивчення попиту у прикордонних регіонах, як основи загального планування та створення умов для постачання обладнання по утилізації та переробці відходів [1];
- обмін досвідом з метою удосконалення інформаційно-аналітичних та освітніх систем у прикордонні;
- інформаційне забезпечення населення та зацікавлених організацій по обидва боки кордону.

Ряд питань пов'язаних з режимом природокористування у прикордонних природно-заповідних формуваннях, їх охороною та екологічною оптимізацією може бути узгоджений за допомогою адаптації природоохоронного законодавства усіх держав до класифікації природно-заповідних територій, прийнятої Міжнародним союзом охорони природи (IUCN, укр. МСОП) [2].

Отже, існування значних потенційних можливостей для розвитку міжнародного, прикордонного та транскордонного екологічного співробітництва Волинської області обумовлене перш за все створенням і функціонуванням транскордонного об'єднання Єврорегіон "Буг". Перехід цього проекту у площину більш глибокої практичної реалізації, впровадження передового європейського досвіду відкриватиме все ширші можливості і перспективи для ефективного розвитку міжнародної співпраці у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Список літератури

1. Європейська Хартія прикордонних та транскордонних регіонів / АЄПР - ПСРР. – Луцьк, 2001. – 16 с.
2. Коржик В. Проблеми і перспективи прикордонного україно-молдово-румунського екологічного співробітництва // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Проблеми і перспективи транскордонного співробітництва в аспекті процесів європейської інтеграції. Вип. XV / НАН України. Ін-т регіональних досліджень. Редкол.: відповідальний редактор М.І.Долішній. - Львів – Луцьк: Ред.-вид. відд. “Вежа” Волин. держ. ун-ту ім.. Лесі Українки, 2000. - С. 162 – 167.
3. Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Україні. – К., 1996.
4. Охорона навколишнього середовища у Волинській області / Щорічний звіт Управління екології та природних ресурсів у Волинській області. – Луцьк, 1999. – 65 с.
5. Природно-заповідний фонд Волинської області / Упор.: Михайло Хімін та ін. / Огляд територій та об’єктів природно-заповідного фонду в розрізі районів. – Луцьк: Ініціал, 1999. – 48 с.
6. Присяжнюк О. Україно-польське транскордонне співробітництво в сфері охорони довкілля // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Проблеми і перспективи транскордонного співробітництва в аспекті процесів європейської інтеграції. Вип. XV / НАН України. Ін-т регіональних досліджень. Редкол.: відповідальний редактор М.І.Долішній. - Львів – Луцьк: Ред.-вид. відд. “Вежа” Волин. держ. ун-ту ім.. Лесі Українки, 2000. - С. 252 – 256.